

**JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BUNGE LA TANZANIA**

**TAARIFA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA
UTAWALA NA SERIKALI ZA MITAA KWA MWAKA 2016/2017**

*[Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

Ofisi ya Bunge,
S.L.P. 941,
DODOMA

03 FEBRUARI, 2017

YALIYOMO

SEHEMU YA KWANZA	1
MAELEZO YA JUMLA	1
1.0 UTANGULIZI	1
1.1 MAELEZO YA AWALI	1
1.2 MAJUKUMU	2
1.3 NJIA ZILIZOTUMIKA KUTEKELEZA MAJUKUMU	3
1.4 SHUGHULI ZILIZOTEKELEZWA NA KAMATI	5
1.4.1 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo;	5
1.4.1 6	
1.4.2 Kushughulikia Bajeti ya Ofisi ya Rais;	6
1.4.3 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji kutoka Ofisi ya Rais,	6
1.4.4 Kushiriki katika Semina za ndani	7
1.4.5 Ziara za Ukaguzi wa shughuli za Ofisi ya Rais	7
SEHEMU YA PILI	8
2.0 UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI	8
2.1 Maelezo ya Jumla	8
2.1.1 Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora;	8
2.1.2 Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI)	9
2.2 Yaliyojitokeza	10
2.2.1 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo	10
2.2.2 Uchambuzi wa Bajeti ya Ofisi ya Rais	17
2.2.3 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji;	23
SEHEMU YA TATU	46
3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO	46

3.1	Maoni.....	46
3.2	Mapendekezo.....	49
3.2.1	Utendaji wa Taasisi ya Kupambana na Kuzuia Rushwa (TAKUKURU) na hali ya rushwa nchini;	50
3.2.2	Maboresho ya Mpango wa TASAF wa kunusuru Kaya Maskini nchini;	51
3.2.3	Tathmini ya ujazaji wa Fomu za Maadili ya Viongozi wa Umma;	51
3.2.4	Ofisi ya Rais ya Ushauri wa Mafuta na Gesi.....	52
3.2.5	Ujenzi wa Majengo ya Ofisi za Serikali;.....	53
3.2.6	Halmashauri kutenga Asilimia Kumi (10%) ya mapato ya Ndani kwa ajili ya kuwezesha Vijana na Wanawake	54
3.2.7	Tume ya Utumishi wa Walimu (TSC);	54
3.2.8	Utoaji wa Elimu bila Malipo;	55
3.2.9	Mgogoro wa Kiungozi katika Shirika la Elimu Kibaha (SEK)	55
3.2.10	Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka Jijini Dar es Salaam (DART)	56
3.2.11	Ufinyu wa Bajeti ya Matumizi Mengineyo kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017;.....	57
	SEHEMU YA NNE.....	59
4.0	HITIMISHO.....	59

**TAARIFA YA SHUGHULI ZA KAMATI YA KUDUMU
YA BUNGE YA UTAWALA NA SERIKALI ZA MITAA KWA
MWAKA 2016/2017**

*[Inatolewa chini ya Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za
Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016]*

**SEHEMU YA KWANZA
MAELEZO YA JUMLA**

1.0 UTANGULIZI

1.1 MAELEZO YA AWALI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 117 (15) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu, Taarifa ya Mwaka ya Shughuli za Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, kwa kipindi cha kuanzia Januari, 2016 hadi Januari, 2017.

Mheshimiwa Spika, Taarifa hii inakusudia kuelezea shughuli zilizotekelezwa na Kamati katika kipindi cha uhai wa mwaka mmoja tangu ilipoundwa, na kuchambua matokeo ya utekelezaji wa shughuli hizo. Aidha, mbinu mbalimbali

zilizotumika kutekeleza majukumu hayo zimeanishwa, sawia na maoni na mapendekezo ya Kamati kwa Bunge kuhusu namna bora ya kuishauri na kuisimamia Serikali katika utendaji wake.

1.2 MAJUKUMU

Mheshimiwa Spika, shughuli zote zilizotekelezwa na Kamati katika kipindi hicho, ni kwa mujibu wa majukumu ya kikanuni yaliyotamkwa katika Kanuni ya 4 ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016. Kwa mujibu wa Kanuni hiyo, Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa, itasimamia shughuli za Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora; na Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa.

Mheshimiwa Spika, aidha, kupitia Kanuni ya 7(1) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, Kamati itasimamia shughuli za Ofisi ya Rais, kwa kutekeleza yafuatayo:-

- (a) kushughulikia Bajeti ya Ofisi ya Rais (Utumishi na Utawala Bora) na TAMISEMI;
- (b) kushughulikia Miswada ya Sheria na Mikataba inayopendekezwa kuridhiwa na Bunge;
- (c) kushughulikia Taarifa za Utendaji za kila mwaka; na
- (d) kufuatilia utekelezaji wa Majukumu.

Mheshimiwa Spika, aidha, ni muhimu kuzingatia kwamba, majukumu yote yaliyoanishwa Kikanuni, yanalenga kutimiza matakwa ya Ibara ya 63(2) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977 ambayo inatamka bayana kwamba;

“...Bunge itakuwa ndicho chombo kikuu cha Jamhuri ya Muungano ambacho kitakuwa na madaraka kwa niaba ya Wananchi, kuisimamia na kuishauri Serikali ya Jamhuri ya Muungano na vyombo vyake vyote katika utekelezaji wa majukumu yake kwa mujibu wa Katiba hii”

1.3 NJIA ZILIZOTUMIKA KUTEKELEZA MAJUKUMU

Mheshimiwa Spika, majukumu ya kuisimamia na kuishauri Serikali ni mazito na muhimu, hivyo yanahitaji umakini, kujitoa na weledi mkubwa ili kuyatekeleza kikamilifu. Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa, imetambua, imethamini na imekubali utekelezaji wa dhamana hiyo kupitia Ofisi ya Rais (Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora, pamoja na Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa).

Mheshimiwa Spika, aidha, ili kukidhi kiu ya Wananchi ya kuona Bunge likitimiza wajibu wake kikamilifu, mbinu mbalimbali zilitumika kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake kama ifuatavyo:-

- (a) Mafunzo mahususi ya awali (**primary trainings**) kwa Wajumbe muda mfupi baada ya kuundwa kwa Kamati, ili kuwajengea uelewa wa jumla kuhusu Muundo na Majukumu ya Kamati, pamoja na Wizara, Idara na Taasisi za Serikali ambazo Kamati itazisimamia wakati wa utekelezaji wa majukumu yake;
- (b) Vikao na Wizara, Taasisi na Idara zilizo chini ya Ofisi ya Rais, ili kufahamu muundo, majukumu na shughuli zinazotekeleza;
- (c) Uchambuzi wa Taarifa mbalimbali za kiutendaji kutoka Ofisi ya Rais;
- (d) Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo ya Serikali iliyotekelezwa katika Mwaka wa Fedha 2015/2016. Hii ni kwa mujibu wa Kanuni ya 98(1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge; na
- (e) Semina za kuwajengea uwezo (capacity building) Wajumbe wa Kamati.

Mheshimiwa Spika, mantiki ya kutumia mbinu hizo tofauti ni kuhakikisha kwamba, Wajumbe wa Kamati wanajielimisha vya kutosha kuhusiana na nyanja mbalimbali ambazo wanapaswa kuisimamia na kuishauri Serikali.

Kujifunza ni sifa kubwa ya Kiongozi ili kuwa na uelewa wa mambo yanayojiri, na ndiyo maana Rais wa zamani wa

Marekani, John F. Kenedy aliwahi kusema, na hapa ninanukuu;

“Leadership and learning are indispensable to each other”

Kwa tafsiri isiyo rasmi ni kwamba, ***“Uongozi na Kujifunza ni vitu muhimu sana vinavyotegemeana”***.

Ni kwa mantiki hiyo, ilikuwa ni muhimu kutumia mbinu mbalimbali kwa lengo la kuhakikisha Wajumbe wa Kamati wanajifunza na kupata uelewa wa kutosha kuhusiana na majukumu wanayopaswa kuyatekeleza.

1.4 SHUGHULI ZILIZOTEKELEZWA NA KAMATI

Mheshimiwa Spika, ili kukidhi matakwa ya Kanuni ya 7 (1) ya Nyongeza ya Nane, ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016, Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa, ilipanga na kutekeleza shughuli zifuatazo katika kipindi cha kuanzia Januari, 2016 hadi Janauri, 2017:-

Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo;

Mheshimiwa Spika, ili kuzingatia Kanuni ya 98 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa ilitembelea na kukagua miradi ya maendeleo katika Mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Kigoma na Mwanza, ambayo inatekelezwa chini ya Ofisi ya Rais.

Mantiki ya ukaguzi huo ni kuiwezesha Kamati kujiridhisha iwapo utekelezaji uliofanyika una thamani halisi ya fedha “**value for money**” iliyotolewa au la, ili waweze kuishauri vyema Serikali katika bajeti ya mwaka unaofuata.

4.1

1.4.2 **Kushughulikia Bajeti ya Ofisi ya Rais;**

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitekeleza jukumu hili kwa mujibu wa Kanuni ya 98(2), ambapo ilichambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti ya Ofisi ya Rais; Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora; na Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) kwa Mwaka wa Fedha 2015/2016. Uchambuzi huo ulikuwa na lengo la kuiwezesha Kamati kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Matumizi ya Serikali kwa Mwaka wa Fedha wa 2016/2017.

1.4.3 **Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji kutoka Ofisi ya Rais,**

Mheshimiwa Spika, katika kipindi hicho Kamati ilipokea na kujadili Taarifa mbalimbali za utekelezaji kutoka Ofisi ya Rais. Taarifa hizo zilihusu utekelezaji wa shughuli za kawaida, pamoja na masuala mahsusi yaliyojitokeza na kushughulikiwa na Serikali.

1.4.4 **Kushiriki katika Semina za ndani**

Mheshimiwa Spika, Wajumbe wa Kamati walipata fursa ya kushiriki katika Semina mbili zilizoandaliwa na Ofisi ya Bunge, kupitia Mpango wa kuwajengea Wabunge uwezo (*Legislative Support Programme*), ambao unafadhiliwa na Mpango wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa (UNDP). Semina hizo zililenga kuwaongezea ujuzi (skills) Wajumbe katika maeneo ya Uchambuzi wa Bajeti, Miswada ya Sheria na Mikataba, pamoja na kuwakumbusha kuhusu Majukumu na Wajibu wa Kibunge katika kuisimamia na kuishauri Serikali.

1.4.5 **Ziara za Ukaguzi wa shughuli za Ofisi ya Rais**

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitembelea na kukagua shughuli mbalimbali zinazotekelezwa na Ofisi ya Rais, kupitia Taasisi na Idara zake. Ziara hizi zilitoa fursa kwa Wajumbe kujiridhisha kuhusiana na utekelezaji huo ikilinganishwa na Taarifa za Utekelezaji ambazo ziliwasilishwa na Serikali mbele ya Kamati.

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA MATOKEO YA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA KAMATI

2.1 Maelezo ya Jumla

Mheshimiwa Spika, sehemu hii ya Taarifa inaelezea kwa ufasaha, Majukumu yaliyotekelezwa na Kamati kwa kipindi chote cha Mwaka mmoja. Ili kutimiza azma hiyo, uchambuzi wa kina wa matokeo ya shughuli hizo umefanyika, ukianisha Wizara, Taasisi au Idara iliyohusika; tasnia husika; mafanikio na changamoto.

Aidha, kwa lengo la kufafanua zaidi na kuongeza uelewa kwa baadhi ya maeneo ya uchambuzi wa matokeo, sehemu hii itatumia takwimu.

Mheshimiwa Spika, katika kipindi hiki cha mwaka mmoja, Kamati iliweza kukutana au kutembelea Ofisi ya Rais kama ifuatavyo:-

2.1.1 Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora;

- a) Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma;
- b) Sekretarieti ya Ajira katika Utumishi wa Umma;
- c) Tume ya Utumishi wa Umma;
- d) Bodi ya Mishahara na Masilahi katika Utumishi wa Umma,

- e) Idara ya Kumbukumbu na Nyaraka za Taifa,
- f) Ofisi ya Ushauri ya Mafuta na Gesi,
- g) Taasisi ya Kupambana na Kuzuia Rushwa (TAKUKURU),
- h) Mpango wa Kurasimisha Biashara za Wanyonge Tanzania (MKURABITA),
- i) Mfuko wa Maendeleo ya Jamii (TASAF),
- j) Taasisi ya Uongozi (Uongozi Institute),
- k) Wakala wa Serikali Mtandao, (eGA);
- l) Chuo cha Utumishi wa Umma; na
- m) Mfuko wa Kujitegemea wa Rais (PTF),

2.1.2 **Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI)**

- a) Tume ya Utumishi wa Walimu;
- b) Wakala wa Mabasi yaenddayo Haraka Dar es Salaam (DART)
- c) Mikoa Ishirini na Sita (26) ya Tanzania Bara;
- d) Chuo cha Serikali za Mitaa Hombolo (LGTI);
- e) Shirika la Elimu Kibaha(SEK);
- f) Mfuko wa Pensheni wa Serikali za Mitaa (LAPF); na
- g) Shirika la Masoko Kariakoo – Dar es Salaam.

Mheshimiwa Spika, mambo yanayochambuliwa katika sehemu hii kuhusiana na Wizara/Taasisi/Idara zilizoanishwa hapo juu yamejikita katika maeneo yafuatayo:-

- a) Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo;

- b) Uchambuzi wa Bajeti;
- c) Taarifa za Utekelezaji; na
- d) Ziara za Ukaguzi wa shughuli za kiutendaji;

2.2 Yaliyojitokeza

2.2.1 Ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo

Mheshimiwa Spika, hili ni miongoni mwa majukumu ya Kamati kwa mujibu wa Kanuni ya 98(1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge. Kamati ilitembelea na kukagua Miradi ya Maendeleo iliyoidhinishiwa fedha katika Mwaka wa Fedha 2015/2016, ambayo inatekelezwa chini ya Ofisi ya Rais, katika Mikoa ya Dar es Salaam, Pwani, Kigoma na Mwanza.

Mantiki ya ukaguzi huu kama ilivyoielezwa awali ni kuwawezesha Wajumbe wa Kamati kujiridhisha iwapo utekelezaji uliofanyika una thamani halisi ya fedha “**value for money**” iliyotolewa au la, ili hatimaye waweze kuishauri Serikali katika bajeti ya mwaka unaofuata. Baadhi ya miradi iliyotembelewa ni hii ifuatayo:-

(a) Mpango wa TASAF wa kunusuru Kaya Maskini (Productive Social Safety net) Kigoma, Dar es Salaam na Mwanza

Mheshimiwa Spika, Mradi huu ni utekelezaji wa TASAF, Awamu ya Tatu ambayo inalenga kuzisaidia Kaya Maskini zaidi nchini kwa kuzipatia ruzuku ya fedha ili ziweze kuboresha hali ya upatikanaji wa mlo, ili hatimaye ziboreshe mahudhurio ya watoto shuleni pamoja na Kliniki kwa watoto walio chini ya umri wa miaka mitano.

Kwa mantiki hiyo mahudhurio ya Watoto shuleni na Kliniki, vimekuwa vigezo vikuu vya kuzingatiwa ili Wazee, Wajane, Wagane na Watoto, ambao ni walengwa waendeleo kunufaika na utaratibu wa kupokea fedha. Mpango huu unatekelezwa katika mikoa yote nchini, hata hivyo katika kipindi hiki Kamati ilitembelea mikoa hiyo mitatu.

Mheshimiwa Spika, katika Mkoa wa Kigoma, Kamati ilitembelea Wilaya ya Kigoma Mjini (Ujiji), hususan Mitaa ya Mkese na Kibwe, iliyopo katika Kata ya Kagera. Kwa ujumla Mitaa hiyo ina Kaya 460 zinazonufaika na mpango huu, na hadi wakati huo jumla ya **shilingi milioni 129.7** zilikuwa zimelipwa kwa Kaya hizo katika Awamu Kumi.

Mheshimiwa Spika, Mkoani Dar es Salaam, Kamati ilitembelea Wilaya ya Kinondoni na kukagua Miradi ya Uhawilishaji fedha katika Mtaa wa Hananasifu, uliopo Kata ya Hananasifu na Mtaa wa Kisiwani uliopo Kata ya Makumbusho. Mitaa hiyo

kwa ujumla wake ina Kaya 267 ambazo zinanufaika na utaratibu huu na hadi wakati huo jumla ya **shilingi milioni 54.3** zilikuwa zimelipwa kwa Awamu Nne.

Aidha, Kamati ilikagua Zahanati ya Hananasifu ambayo ilijengwa na TASAF Awamu ya Pili. Zahanati hiyo imekuwa msaada mkubwa kwa Wakazi wa Kata hiyo kwani imewapunguzia usumbufu wa kufuata huduma za afya maeneo ya mbali.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Mkoa wa Mwanza, Kamati ilitembelea Wilaya ya Nyamagana, Mitaa ya Wananchi na Isegenge B iliyopo Kata ya Mahina. Mitaa hiyo ina jumla ya Kaya 404 za Walengwa na tayari **shilingi milioni 84.5** zilikuwa zimelipwa katika Awamu Tano.

Aidha, TASAF imejenga vyumba vitatu vya Madarasa katika Sekondari ya Mlimani, iliyopo Kata ya Pamba kwa gharama ya **shilingi milioni 60.2** na Zahanati ya Tambukareli katika Kata ya Butimba, kwa gharama ya **shilingi milioni 54.2**. Ujenzi huo umechangia kuboresha huduma za elimu na afya katika maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla utekelezaji wa miradi ya TASAF umekuwa na manufaa kwa jamii, ikiwa ni pamoja na kuzisaidia Kaya maskini kupunguza makali ya umaskini. Hata hivyo, katika Mpango wa kusaidia kaya maskini, baadhi ya wanufaika wameingizwa katika mpango huo bila kuwa na sifa, na hivyo kuwanyima wenye sifa fursa ya kunufaika na utaratibu huo.

Kamati ilishauri Uongozi wa TASAF kufanya tathmini ili kuwabaini Wanufaika wa mpango huo wasio na sifa na kuwaondoa, kisha kuwaingiza wenye sifa wale waliachwa.

(b) Mradi wa Miji ya Kimkakati Tanzania (*Tanzania Strategic Cities Project*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, Mradi wa Miji ya Kimkakati Tanzania (Strategic Cities Project – TSCP) ambao ulilenga kuboresha miundombinu, kuimarisha taasisi kwa kuongeza vitendea kazi na kujenga uwezo wa Watumishi, uanza kutekelezwa kuanzia Mwaka 2008 hadi 2015.

Mradi huu ambao ulifadhiliwa na Benki ya Dunia na Serikali ya Denmark, ulilenga Miji Saba ambayo ni Kigoma Ujiji, Arusha, Tanga, Mwanza, Mbeya, Arusha, Mtwara na Dodoma. Kamati iliweza kutembelea Mikoa ya Kigoma na Mwanza.

Mheshimiwa Spika, katika Mkoa wa Kigoma mradi huu umehusisha ujenzi wa vituo vitatu (3) vya mabasi katika eneo la Masanga, Matofalini na Kigoma Mjini, vyenye uwezo wa kuhudumia magari 238. Gharama iliyotumika kutekeleza mradi huo ni **shilingi bilioni 4.6**

Aidha, mradi ulihusisha ujenzi wa kilomita 9.0 za barabara kwa kiwango cha lami, mitaro ya maji machafu na kuweka taa za barabarani katika barabara za Airport – Mwasenga – Gungu;

Job Lusinde; na Mji Mwema kwa gharama ya **shilingi bilioni 11.3.**

Vilevile, kupitia Mradi huu Manispaa ya Kigoma imejenga sehemu ya kisasa ya kutupia taka eneo la Msimba, Vituo 38 vya kukusanyia taka na ujenzi wa Mifereji ya Maji ya Mvua katika maeneo ya Lubengera na NHC Katubuka, kwa gharama ya **shilingi bilioni 7.**

Mheshimiwa Spika, katika Mkoa wa Mwanza, Mradi wa TSCP umewezesha kujengwa kwa kiwango cha lami barabara Nne (4), mifereji ya maji machafu pamoja na kuweka taa za barabarani kwa thamani ya **shilingi bilioni 10.5** kama ifuatavyo:-

- Pansiansi - Buzuruga yenye urefu wa kilomita 7.29 kwa **shilingi bilioni 4.8;**
- Tunza Loop yenye urefu wa kilomita 4.78 kwa **shilingi bilioni 3.6;**
- Mkuyuni - Butimba yenye urefu wa kilomita 2.45 kwa **shilingi bilioni 1.7;**
- Liberty yenye urefu wa kilomita 0.25 kwa **shilingi milioni 482.4.**

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa miradi ya TSCP umeonesha manufaa makubwa sana, kwani umeboresha miundombinu ya barabara, ujenzi wa mitaro ya maji na uwekaji wa taa za barabarani katika Manispaa za Mikoa iliyotembelewa na Kamati. Aidha, Watumishi wa Manispaa hizo wamejengewa

uwezo na kupatiwa vitendea kazi. Kamati inashauri miradi hii itekelezwe pia katika Mikoa mingine iliyobaki ili kusaidia uboreshaji wa miundombinu katika Manispaa zake.

(c) **Mpango wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara za Wanyonge Tanzania (MKURABITA) katika Wilaya ya Magu, Mwanza**

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitembelea Kijiji cha Kitongosima, katika Wilaya ya Magu, mkoani Mwanza ili kukagua Mradi wa Urasimishaji wa Ardhi ya Kijiji. Zoezi la hili lilikuwa shirikishi na limewezesha Wanakijiji kuwa na mpango wa matumizi bora ya ardhi ambao umehusisha kutenga maeneo ya kilimo, makazi, malisho na huduma za kijamii.

Kupitia mpango huu, mashamba 1,139 yamepimwa na Hati 1200 zimeandaliwa, na hadi wakati huo Hati 331 zilikuwa zimesajiliwa, kwa gharama ya shilingi 35,000/= kwa Hati ya shamba lenge ukubwa wa hekari Tano. Utekelezaji wa Mpango huu umegharimu jumla ya **shilingi milioni 44**, na zoezi litakapokamilika litawezesha jumla ya **shilingi milioni 95** kukusanywa kutokana na malipo ya Hati.

Wajumbe wa Kamati wanaipongeza Serikali kwa mpango huu na kuomba utekelezwe kote nchini kwani ni njia bora ya kutatua migogoro ya ardhi baina ya Wakulima na Wafugaji katika maeneo yenye kadhia hiyo.

Aidha, Hati za Umiliki wa Ardhi zinazotokana na MKURABITA zinaweza kutumiwa na Wananchi kama dhamana ya mikopo katika Benki mbalimbali nchini na hivyo kuwainua kiuchumi.

(d) Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART)

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitembelea na kukagua Mradi wa Mabasi Yaendayo Haraka Dar es Salaam (DART) ambao unatekelezwa chini ya Fungu 56, kupitia Kifungu 1003. Jumla ya shilingi **bilioni 3.2** ziliidhinishwa kwa ajili ya kugharamia usimamizi na uratibu wa ujenzi wa miundombinu ya mradi huu, ambao unatarajiwa kupunguza msongamano na kusaidia kutatua tatizo la usafiri wa Umma katika Jiji la Dar es Salaam. Katika ziara hiyo, Kamati ilikuta Awamu ya Kwanza ya Mradi, ikiwa katika hatua za mwisho, na iliridhishwa na utekelezaji wake. Aidha, kwa kuzingatia ugeni wa mradi huo, Kamati iliishauri Serikali kuhakikisha Mradi huo unaanza haraka ili Wananchi waweze kuelewa dhamira ya Serikali katika kutatua kero ya usafiri Dar es Salaam, na kukabiliana na foleni.

Mheshimiwa Spika, Kamati inapenda kutumia fursa hii kuipongeza Serikali kwani huduma ya Mabasi yaendayo Haraka Dar es Salaam ilianza tarehe 10 Mei, 2016 na sasa Wakazi wa Dar es Salaam wananufaika na huduma hiyo ambayo kwa kweli imesaidia kupunguza kero ya usafiri jijini humo.

2.2.2 Uchambuzi wa Bajeti ya Ofisi ya Rais

Mheshimiwa Spika, hili ni jukumu la Kamati kwa mujibu wa Kanuni ya 98(2), ikisomwa pamoja na Kanuni ya 7(1) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari 2016.

Kamati ilishughulikia Bajeti ya Ofisi ya Rais ambayo inahusisha Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, yenye Mafungu 28; na Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora yenye Mafungu 10, kwa kuchambua Taarifa za Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2015/16 na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Matumizi ya Serikali, kwa Mwaka wa Fedha 2016/17. Uchambuzi huo ulitekelezwa kama ifuatavyo:-

(a) Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

Mheshimiwa Spika, Kamati ilianza Vikao vya Uchambuzi wa Bajeti tarehe 08 Aprili, 2016 na kuendelea hadi tarehe 15 Aprili, 2016. Katika kipindi hicho Kamati ilipitia na kuchambua Mafungu ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa yafuatayo:-

- 1) **Fungu 56** – Ofisi ya Rais – TAMISEMI
- 2) **Fungu 2** – Tume ya Utumishi wa Walimu (TSC)
- 3) **Fungu 70** – Mkoa wa Arusha
- 4) **Fungu 88** – Mkoa wa Dar Es Salaam
- 5) **Fungu 63** – Mkoa wa Geita
- 6) **Fungu 78** – Mkoa wa Mbeya

- 7) **Fungu 90** – Mkoa wa Songwe
- 8) **Fungu 89** – Mkoa wa Rukwa
- 9) **Fungu 80** – Mkoa wa Mtwara
- 10) **Fungu 85** – Mkoa wa Tabora
- 11) **Fungu 84** – Mkoa wa Singida
- 12) **Fungu 75** – Mkoa wa Kilimanjaro
- 13) **Fungu 71** – Mkoa wa Pwani
- 14) **Fungu 36** – Mkoa wa Katavi
- 15) **Fungu 81** – Mkoa wa Mwanza
- 16) **Fungu 73** – Mkoa wa Iringa
- 17) **Fungu 87** – Mkoa wa Kagera
- 18) **Fungu 54** – Mkoa wa Njombe
- 19) **Fungu 74** – Mkoa wa Kigoma
- 20) **Fungu 76** – Mkoa wa Lindi
- 21) **Fungu 95** – Mkoa wa Manyara
- 22) **Fungu 77** – Mkoa wa Mara
- 23) **Fungu 47** – Mkoa wa Simiyu
- 24) **Fungu 86** – Mkoa wa Tanga
- 25) **Fungu 72** – Mkoa wa Dodoma
- 26) **Fungu 82** – Mkoa wa Ruvuma
- 27) **Fungu 83** – Mkoa wa Shinyanga
- 28) **Fungu 79** - Mkoa wa Morogoro

Mheshimiwa Spika, katika uchambuzi huo Kamati ilibaini kwamba, bajeti imeandaliwa kwa kuzingatia Dira ya Taifa ya

Maendeleo ya Mwaka 2025; Ilani ya Uchaguzi ya Chama Tawala ya Mwaka wa Uchaguzi 2015; Hotuba ya Rais wa Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania aliyoitoa wakati wa uzinduzi wa Bunge la Jamuhuri ya Muungano wa Tanzania, Novemba, 2015; na Vipaumbele vya Bajeti vya Fungu husika.

Mheshimiwa Spika, uchambuzi ulionesha kwamba, Fedha nyingi zimeelekezwa kwenye Matumizi ya Maendeleo ikilinganishwa na Matumizi ya Kawaida, na Halmashauri nyingi zimeanza kutumia Mfumo wa Kielektroniki katika ukusanyaji wa Mapato. Aidha, ilibainika kwamba, Halmashauri nyingi hazitengi kikamilifu Asilimia Kumi (10%) ya mapato ya ndani kwa ajili ya kuwawezesha kiuchumi Vijana na Wanawake; na zinategemea sehemu kubwa ya Bajeti ya Maendeleo kutoka nje ili kutekeleza miradi ya sekta muhimu za Afya, Elimu na Maji.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa upatikanaji wa fedha katika Mwaka wa bajeti uliopita, Kamati ilibaini kwamba, kulikuwa na mwenendo mzuri kwa upande wa Fedha za Maendeleo ikilinganishwa na Fedha za Matumizi ya Kawaida. Takwimu zilibainishwa kwamba, wakati fedha za maendeleo zilipatikana kutoka Hazina kwa zaidi ya **asilimia 85**, upatikanaji wa fedha za Matumizi ya kawaida ilikuwa ni kwa **asilimia 46** tu.

Aidha, Kamati ilibaini ongezeko la Bajeti ya Maendeleo kwa asilimia 9.9, hii ikiwa ni kutoka **shilingi bilioni 350.9** katika Mwaka wa Fedha 2014/15 hadi **shilingi bilioni 385.8** katika Mwaka wa Fedha 2016/17. Ongezeko hilo lilienda sambamba na kupungua kwa utegemezi wa fedha za nje kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa kiwango cha asilimia 1.4, hii ikiwa ni kutoka asilimia 15.4 katika Mwaka wa Fedha 2015/16 hadi asilimia 14.0 katika Mwaka wa Fedha 2016/17.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo ongezeko la Fedha za Maendeleo liliathiri upande wa Fedha za Matumizi ya Kawaida, kwani bajeti ilipungua kwa kiwango kikubwa. Upungufu huo ulisababisha vifungu vingi vya kuendeshea Ofisi kukosa fedha jambo ambalo limeathiri sana shughuli za uendeshaji katika Ofisi za Serikali.

Kamati inashauri Serikali kutambua kwamba, ongezeko la fedha za Maendeleo linapaswa kwenda sambamba na ongezeko la Matumizi ya Kawaida, kwani usimamizi madhubuti wa Miradi ya Maendeleo utategemeana na uendeshaji madhubuti wa ofisi.

(b) Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma, Kamati ilipitia na kuchambua bajeti kwa Mafungu yafuatayo:-

1. Fungu 20 – Ikulu;
2. Fungu 3 - Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri;
3. Fungu 32 -Menejementi ya Utumishi wa Umma;
4. Fungu 33 - Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma;
5. Fungu 67 - Sekretarieti ya Ajira katika Utumishi wa Umma;
6. Fungu 94 – Tume ya Utumishi wa Umma;
7. Fungu 09 - Bodi ya Mishahara na Maslahi katika Utumishi wa Umma;
8. Fungu 6 - Ufuatiliaji wa Utekelezaji wa Miradi;
9. Fungu 4 - Idara ya Kumbukumbu na Nyaraka za Taifa; na
10. Fungu 11- Ofisi ya Ushauri wa Mafuta na Gesi.

Mheshimiwa Spika, hapa pia ilibainika kwamba, bajeti iliandaliwa kwa kuzingatia Dira ya Taifa ya Maendeleo ya Mwaka 2025; Ilani ya Uchaguzi ya Chama Tawala ya Mwaka wa Uchaguzi 2015; na Mwongozo wa Taifa wa Kuandaa Mpango wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2016/17 na maeneo muhimu ya kuzingatia yaliyoanishwa na Serikali ya Awamu ya Tano.

Uchambuzi wa Kamati ulibaini kwamba, Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora na Mafungu yake, ilikuwa na mtiririko mzuri wa upatikanaji wa fedha katika Matumizi ya Maendeleo na Matumizi ya Kawaida, kwani ilikuwa ni zaidi ya Asilimia 74.

Mheshimiwa Spika, aidha, Kamati ilibaini ongezeko la Bajeti ya Maendeleo kwa kiwango kikubwa ikilinganishwa na Bajeti ya Matumizi ya Kawaida ambayo ilishuka, katika Mwaka wa Fedha 2016/17. Kwa tafsiri ya Kamati, huenda hali hii inatokana na dhamira ya Serikali ya Awamu ya Tano kuelekeza fedha nyingi katika Miradi ya Maendeleo ikilinganishwa na Matumizi ya Kawaida, tofauti na Awamu zilizotangulia.

Hata hivyo, Kamati ina mtazamo kwamba, kupungua kwa kiwango kikubwa kwa Fedha za Matumizi ya Kawaida, kunaathiri uendeshaji wa Ofisi na hivyo kusababisha kukosekana kwa ufanisi wa kiutendaji miongoni mwa Watumishi wa Umma.

2.2.3 Kupokea na Kujadili Taarifa za Utekelezaji;

Mheshimiwa Spika, Kamati ilitekeleza kazi hii kwa mujibu wa Kanuni ya 7(1) (c) ya Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Januari, 2016.

(a) Hali ya Rushwa nchini, Utendaji wa TAKUKURU na mikakati ya kutokomeza rushwa nchini;

Mheshimiwa Spika, Taasisi ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa ndiyo chombo kilichokabidhiwa na Serikali jukumu la kupambana na rushwa nchini. Hata hivyo, miaka ya karibuni chombo hiki kimejikuta katika lawama nyingi kutoka ndani na nje ya nchi kwamba, kimekosa ufanisi katika mapambano yake dhidi ya rushwa nchini.

Utafiti uliofanywa na Mashirika yanayopima hali ya rushwa katika ngazi ya Kanda na Kimataifa ya “**Mo Ibrahim na Transparency International**” miaka michache iliyopita ulibainisha kuongezeka kwa vitendo vya rushwa nchini Tanzania.

Mheshimiwa Spika, wote tunatambua kuwa rushwa ni adui wa haki. Kunapokuwa na rushwa dhana ya utawala bora

inakiukwa, Wananchi wanakosa huduma bora na haki za msingi, Serikali inapoteza mapato, na maendeleo ya nchi yanazorota. Mtaalamu wa mambo ya Utawala, **Pratibha Patil**, aliwahi kusema na hapa ninanukuu;

“Corruption is the enemy of development and good governance. It must be got rid of. Both the government and the people at large must come together to achieve this national objective”

Kwa tafsiri isiyo rasmi, anachoeleza Mtaalamu huyu ni kwamba, ***“Rushwa ni adui wa maendeleo na utawala bora. Ni lazima iondolewe. Pande zote, Serikali na watu kwa ujumla ni lazima waungane ili kufikia lengo hili la kitaifa”***

Mheshimiwa Spika, licha ya changamoto hizo, hatua zinazochukuliwa na Serikali ya Awamu ya Tano, zimeanza kuimarisha utendaji wa TAKUKURU, ikiwa ni pamoja na kuchukua hatua dhidi ya Watendaji wa Serikali wanaotuhumiwa kwa vitendo vya rushwa, na kukiuka Sheria, Kanuni na Miongozo ya Utumishi wa Umma.

Miongoni mwa mafanikio ambayo TAKUKURU imeanza kuyapata ni pamoja na kuongeza idadi ya chunguzi ili kubaini rushwa na kuanzisha Kitengo cha Ufuatiliaji na Urejeshaji wa

Fedha/Mali za Umma kutoka kwa Watuhumiwa (**Asset Tracing and Recovery**), ambavyo vimesaidia kuokoa fedha za Umma kiasi cha **shilingi bilioni 43.7**. Vilevile, TAKUKURU iko katika mchakato wa kuanzisha Maabara ya Utambuzi (**Forensic Laboratory**) ili kusaidia kuongeza ufanisi wa kiutendaji.

Aidha, Kamati inashauri TAKUKURU iongeze juhudi katika kuelimisha Umma kuhusiana na athari za rushwa, pamoja na kuhamasisha matumizi ya Namba ya simu ya bure “113” katika kutoa taarifa zinazohusiana na rushwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inakumbusha kila mmoja wetu kutimiza wajibu wake katika mapambano dhidi ya rushwa, kwa kukataa kuomba au kupokea, na kutoa taarifa pale anapoona mazingira ya rushwa. Ni wazi kwamba, iwapo kila mmoja wetu atasimama katika nafasi yake na kupinga uovu huu, vita itakuwa rahisi na rushwa itatokomezwa.

Mwanafalsafa na Mwanasayansi mahiri duniani, Albert Einstein aliwahi kusema na hapa ninanukuu “**Dunia ni mahali hatari pa kuishi, si kwa sababu ya Watu ambao ni waovu, bali ni kwa sababu ya Watu ambao hawafanyi lolote dhidi ya uovu**”. Hebu tuchukue hatua dhidi ya uovu huu wa rushwa.

(b) Maboresho ya Mpango wa Kunusuru Kaya Maskini chini ya Mfuko wa Maendeleo ya Jamii (TASAF);

Mheshimiwa Spika, Mfuko wa Maendeleo ya Jamii (TASAF) uko katika Awamu ya Tatu ya Utekelezaji wake tangu Agosti, 2012 ambapo Mpango wa Kunusuru Kaya Masikini (**Productive Social Safety Net**) ndiyo unatekelezwa. Mpango huu unalenga kuwezesha Kaya Maskini zilizotambuliwa na jamii kupata ruzuku ili ziweze kumudu mahitaji ya chakula, elimu, afya, lishe bora kwa Watoto na kuwekeza katika miradi ya ujasiriamali.

Viwango vya ruzuku ambavyo hutolewa kwa mwezi ni **shilingi 10,000/=** kwa Kaya isiyokuwa na Mtoto/watoto; na **shilingi 14,000/=** kwa Kaya yenye Mtoto/Watoto.

Mheshimiwa Spika, hadi Desemba, 2016 ikiwa ni miaka minne(4) tangu kuanza kutekelezwa kwa mpango huu hapa nchini, jumla ya **shilingi bilioni 445.2** zilikuwa zimeishatumika kuwalipa Walengwa katika **Kaya 1,055,091** huku kati ya hizo **Kaya 26,775** zikiwa ni za watu wenye ulemavu.

Aidha, kama sehemu ya utekelezaji wa mpango huu, **Walengwa 406,974** wamenufaika na utekelezaji wa Miradi ya kutoa Ajira za muda ipatayo **4,068** ambapo jumla ya **shilingi**

bilioni 39.16 zimetumika kuwalipa ujira. Miradi hiyo inatekelezwa katika Halmashauri 52 nchini, na baadhi inahusu ujenzi na ukarabati wa majosho, uchimbaji wa visima na uhifadhi wa mazingira.

Mheshimiwa Spika, utekelezaji wa mpango huu umeonesha mafanikio makubwa kwa Walengwa kwani wameweza kumudu kugharamia huduma muhimu kama vile, chakula, elimu na afya, na wengine wametumia ruzuku hiyo kuboresha makazi na kuanzisha miradi ya ujasiriamali ili kujiongezea kipato.

Aidha, mpango huu umeonekana kufanya vizuri zaidi katika Visiwa vya Unguja na Pemba, ikilinganishwa na baadhi ya maeneo ya Tanzania Bara, kutokana na Wakazi wa huko kuwa wawazi na wenye dhamira njema pale wanapofikiwa na Watendaji wa TASAF. Walengwa hao wametumia sehemu ya ruzuku kama mitaji na kuanzisha miradi ya kiuchumi kwa lengo la kujikwamua dhidi ya umaskini. Ni vyema Wakazi wa Tanzania Bara nao wakaiga utaratibu huu.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo Mpango huu umekumbwa na changamoto kadhaa ambazo, hata hivyo Uongozi wa TASAF umechukua hatua stahiki za kukabiliana

nazo. Zipo changamoto kadhaa, lakini kubwa ni Kaya zisizo na sifa kunufaika na utaratibu wa kupokea ruzuku.

Zoezi la uhakiki wa Kaya Maskini lililoendeshwa nyumba kwa nyumba katika maeneo ambayo Mpango huu unatekelezwa, lilibaini jumla ya Kaya 55,692 (Sawa na asilimia 5.27 ya Kaya zote zinazonufaika) ambazo zilinufaika bila kuwa na sifa na vigezo stahiki. Kaya hizo zimeondolewa katika Mpango na zitaingizwa Kaya zenye sifa za kunufaika. Aidha, kubainika na kuondolewa kwa Kaya hizo kumeokoa jumla ya **shilingi bilioni 6.427** ambazo zingelipwa.

Mheshimiwa Spika, aidha, baadhi ya Wananchi wamekuwa na uelewa mdogo au fikra potofu kuhusiana na fedha za TASAF. Hii inatokana na kutokuwa na elimu ya kutosha kuhusiana na vyanzo vya fedha hizo. **Kwa mfano;** wapo wanaoamini kwamba fedha hizi zinatokana na Kundi la Freemason na hivyo kuogopa kuingia katika utaratibu wa kupokea ruzuku za Kaya maskini, ili hali wanakabiliwa na kiwango kikubwa cha umaskini.

Kamati inashauri Wananchi hawa waelimishwe vya kutosha kuhusiana na Mpango huu, ikiwa ni pamoja na kueleza kinagaubaga kwamba, fedha za TASAF ni msaada kutoka

kwa Wahisani Kumi (10) na Mkopo kutoka Benki ya Dunia, ambao Taifa litawajibika kuulipa.

Aidha, Serikali itimize kikamilifu wajibu wake wa kuchangia moja ya tatu (1/3) ya fedha za utekelezaji wa TASAF, huku ikianza kujiandaa kuuwezesha mpango huu kuendelea baada ya Mwaka 2023, pale Wahisani watakapojitoa.

(c) Tathmini ya Zoezi la Ujazaji Fomu za Maadili kwa Viongozi wa Umma;

Mheshimiwa Spika, Kamati inapongeza utaratibu huu wa Kikatiba unaomtaka kila Kiongozi wa Umma, kuwasilisha tamko rasmi(Fomu za Maadili) la mali anazomiliki na madeni, katika kipindi cha siku thelathini baada ya kupata wadhifa, kila mwisho wa Mwaka ifikapo Tarehe 31 Desemba, na pale anapokoma kutumikia wadhifa huo.

Kamati inatambua na kupongeza jitihada za Serikali katika kuhimiza ujazaji wa fomu hizi, hata hivyo chombo kilichopewa dhamana ya kusimamia utaratibu huu (Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma), hakina fedha za kutosha kufanya hivyo. Kwa mantiki hiyo, Kamati haioni tija inayoweza kupatikana, iwapo Sekretarieti hiyo haiwezi kuwakagua waliojaza fomu kwa lengo la kujiridhisha iwapo wametaja mali na madeni yote yanayowahusu au la.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa, Serikali ilianzisha chombo hiki baada ya kubaini kwamba lipo hitaji kubwa la kufanya hivyo, basi inawajibika kuhakikisha inatenga Fedha za kutosha na kuzitoa kwa wakati ili kuiwezesha Sekretarieti kusimamia kikamilifu mpango huu kwa lengo la kulinda Maadili kwa Viongozi wa Umma na kwa mustakabali na ustawi wa Taifa letu.

(d) Utawala Bora katika kusimamia Rasilimali za Gesi na Mafuta kwa ajili ya maendeleo endelevu;

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua kwamba, Dira ya Taifa ya Maendeleo inalenga kuifanya nchi yetu kuingia katika uchumi wa kati ifikapo Mwaka 2025.

Rasilimali za Nishati ya Gesi na Mafuta, ndizo zinaonekana kuwa fursa kubwa ya kuliwezesha Taifa kufikia hatua hiyo ya ukuaji wa kiuchumi. Hata hivyo, ili Taifa lifikie hatua hiyo na kunufaika na uvunaji wa rasilimali hizo bila kuingia katika migogoro kama ilivyo kwa baadhi ya nchi zenye rasilimali hizo duniani, utawala bora unahitajika sana katika usimamizi.

Mheshimiwa Spika, ni jambo la kujivunia kwamba, nchi yetu imepiga hatua kubwa katika kuzingatia vipengele vingi vya

Mwongozo wa Kimataifa wa Utawala Bora na Usimamizi wa Maliasili (*Natural Resource Charter*). Baadhi ya vipengele hivyo ni pamoja na Msingi wa kisheria wa Sheria ya Mafuta na Gesi Asili ya Mwaka 2015, Sheria ya Uwazi na Uwajibikaji katika Tasnia ya Uzinduaji, ya Mwaka 2015, na Sheria ya Usimamizi wa Mapato ya Mafuta na Gesi Asili ya Mwaka 2015.

Hata hivyo, pamoja na hatua hiyo iliyofikiwa, bado Serikali inahitaji kuzingatia mambo kadhaa ili kuepuka changamoto zinazoweza kujitokeza. Mambo hayo ni pamoja na:-

- i. Kuandaa Mkakati wa pamoja juu ya usimamizi wa rasilimali za Mafuta na Gesi Asili;
- ii. Kuhakikisha kuna uwazi na uwajibikaji;
- iii. Utoaji wa Leseni uwe wazi na wa haki;
- iv. Serikali imiliki Taarifa za Kijiolojia;
- v. Serikalii ihakikishe inapata mapato stahiki kutoka Sekta ya Mafuta na Gesi Asili;
- vi. Kuzuia athari za Mazingira kwa Jamii zilizo karibu na Miradi ya Mafuta na Gesi; na
- vii. Matumizi ya Mapato yatakayotokana na Mafuta na Gesi yatumike kwa kuzingatia uwiano baina ya kizazi cha sasa na vijavyo.

(e) Tathmini ya Mkakati wa Serikali wa kuondoa Watumishi Hewa;

Mheshimiwa Spika, tatizo la Watumishi Hewa limekuwa donda ndugu katika Utumishi wa Umma. Hali hii ambayo imesababisha upotevu mkubwa wa fedha za Umma, imechangiwa kwa sehemu kubwa na kuporomoka kwa maadili miongoni mwa Watumishi wa Umma.

Kamati inatambua na kupongeza juhudi ambazo zimechukuliwa na Serikali ya Awamu ya Tano katika kupambana na tatizo hili. Zoezi lililoendeshwa na Serikali limesaidia kuokoa fedha nyingi za Umma ambazo zilikuwa zinalipwa kwa Watumishi wasiostahili.

Hata hivyo, kwa upande mwingine mapambano dhidi ya tatizo hili yamekuwa na athari kwa kusababisha Watumishi wengine kukosa stahiki zao za kiutumishi kama vile, kupandishwa vyeo, kupata uhamisho, nyongeza ya mshahara na Wahitimu wa vyo waliopo katika soko la ajira kuendelea kusubiri.

Mheshimiwa Spika, Kamati inashauri Serikali ikamilishe zoezi hili na kuruhusu taratibu nyingine za kiutumishi kuendelea ili Watumishi wasiendeleo kukosa stahiki zao. Vilevile, hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya Watumishi wote ambao wamebainika kusababisha Wafanyakazi Hewa, ili kukomesha tabia hiyo.

Aidha, Kamati inashauri Serikali kuhakikisha kuna mfumo madhubuti na shirikishi (**intergrated assurance system**)

ambao utawezesha mifumo muhimu kuwa na mahusiano na hivyo kurahisisha mpango wa uhakiki na kuufanya kuwa endelevu.

(f) Tathimini ya Utendaji wa Tume ya Utumishi wa Umma; Mheshimiwa Spika, Tume hii ni chombo muhimu ambacho kinatekeleza jukumu la urekebu katika Utumishi wa Umma. Hupokea na kushughulikia rufaa na malalamiko ya Watumishi wa Umma dhidi mamlaka zao za nidhamu. Aidha, Tume hii ina dhamana ya kusimamia uendeshaji wa rasimali watu katika Utumishi wa Umma, kwa lengo la kuhakikisha unazingatia sheria, kanuni na taratibu za Utumishi wa Umma.

Kamati inatambua na kukiri kwamba, uwepo wa Tume hii ni muhimu sana hasa kwa maendeleo na mustakabali wa Utumishi wa Umma nchini. Hata hivyo, Tume hii inakabiliwa na changamoto kadhaa ikiwa ni pamoja na ukosefu wa Ofisi, uhaba wa vitendea kazi na ufinyu wa Bajeti, na hivyo kuathiri utendaji wake.

Mheshimiwa Spika, Kamati inasisitiza kwamba, ni muhimu kuwa na chombo madhubuti kitakachosimamia na kuhimiza uzingatiaji wa maadili katika Utumishi wa Umma. Ni kwa mantiki hiyo, Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha inaiwezesha Tume hii kwa kuipatia vifaa na fedha ili iweze kutekeleza majukumu yaliyokusudiwa kikamilifu. Kukiacha chombo hiki

muhimu bila uwezo wa kujiendesha, ni sawa na kuweka rehani maadili katika Utumishi wa Umma.

(g) Utawala Bora na uzingatiaji wa Sheria nchini

Mheshimiwa Spika, utawala bora ni moja ya nguzo muhimu katika ujenzi wa jamii yenye umoja, usawa, mshikamano, uadilifu na uwajibikaji. Ili kutekeleza dhana hii kikamilifu, ni lazima uwepo utawala wa kisheria unaozingatia misingi ya demokrasia pamoja na haki za binadamu. Nchi yetu kama Taifa linalofuata Demokrasia, inaendeshwa kwa kuzingatia utawala wa sheria kwa mujibu wa Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya Mwaka 1977.

Katika siku za karibuni, jamii imeshuhudia baadhi ya Watendaji wa Serikali wakichukua nafasi ya muhimili wa Mahakama, kwa kuhukumu na kuwatia hatiani moja kwa moja baadhi ya Watumishi wa Umma bila kujua kwamba, wanakiuka misingi ya Katiba waliyoapa kuilinda. Ibara ya 13(6)(2) ya Katiba inazuia mtu anaeshitakiwa kwa kosa la jinai, kutendewa kama mwenye kosa hilo hadi itakapothibitishwa na Mahakama yenye mamlaka.

Hatua ya Mkurugenzi wa Hamimashauri kumuamuru Mwalimu wa Sekondari adeki darasa mbele ya Wanafunzi wake ati kwa sababu ni chafu, au Mkuu wa Mkoa kutumia lugha zisizo na staha katika hadhara kwa kuita Watumishi kuwa ni wezi, wajinga, wasiokuwa na akili timamu “hawa ndio vichaa

tunaohangaika nao” ni kudhalilisha utu wa mtu na kuvunja misingi ya Katiba.

Mheshimiwa Spika, aidha, baadhi ya Wakuu wa Mikoa na Wilaya wametumia vibaya mamlaka waliyopewa, kwa kuamrisha Watumishi wa Umma kuwekwa ndani, kwa makosa ambayo hayastahiki adhabu hiyo. Ipo mifano kadhaa ikiwa ni pamoja na Mkuu wa Mkoa mmojawapo nchini aliyeamuru Daktari wa Mkoa awekwe rumande kwa sababu hakutangaza kuwepo kwa Ugonjwa wa Kipindupindu; Mkuu wa Wilaya mojawapo Jijini Dar es Salaam, aliyeamuru Watumishi waliochelewa kufika kazini wawekwe ndani, na Mkuu wa Wilaya mojawapo Mkoani Arusha, aliyeamuru Mwandishi wa Habari wa Kituo kimoja cha Televisheni nchini awekwe ndani kwa kuandika habari kuhusiana na kero ya ukosefu wa maji, ambayo Mkuu huyo wa Wilaya aliitafsiri kuwa ni uchochezi.

Sheria ya Tawala za Mikoa ya Mwaka 1997 (The Regional Administration Act), Sura ya 97; kupitia vifungu vya 7 (1) and 15 (1) imeweka masharti muhimu kwa Mkuu wa Mkoa na Mkuu wa Wilaya ikiwa atahitaji kutumia mamlaka ya kuamrisha mtu akamatwe. Vifungu hivyo vinaeleza kwamba, atafanya hivyo pale tu ambapo atakuwa amejihakikishia kuwa kosa lililotendwa na mhusika athari yake huwa ni kukamatwa na kushtakiwa.

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua na kuthamini juhudi za Serikali za kurejesha nidhamu ya uwajibikaji katika Utumishi wa

Umma, hivyo katika hali na mazingira ya aina yoyote ile, kamwe haiwezi kutetea Watumishi wazembe na wasiotekeleza majukumu yao kwa mujibu wa Sheria na Kanuni za Utumishi wa Umma. Hata hivyo, ingependa kuona Watumishi wa aina hiyo, wakichukuliwa hatua za kinidhamu na kiuwajibikaji kwa mujibu wa taratibu zilizopo **(Kanuni za Utumishi wa Umma, 2014)**.

Aidha, nitumie fursa hii kuwakumbusha viongozi wote ikiwa ni pamoja na sisi Wabunge kwamba, dhamana ya uongozi tuliyonayo tunapaswa kuitekeleza kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na Miongozo na Taratibu zilizopo. Kinyume na hapo tutakuwa tumeshindwa kutimiza wajibu wa kuwa mfano kwa wale tunaowaongoza.

(h) Tathmini ya Utendaji wa Wakala wa Serikali Mtandao (e-GA)

Mheshimiwa Spika, Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEHAMA) ni muhimu sana katika Ulimwengu huu wa Sayansi na Teknolojia. Serikali za Mataifa yaliyoendelea na baadhi katika Mataifa yanayoendelea, zimetambua umuhimu wa TEHAMA katika kuimarisha misingi ya uwazi katika utendaji na kuboresha utoaji wa huduma kwa wananchi.

Ni kutokana na umuhimu wake Waziri Mkuu wa India, **Nalendra Modi**, anaamini kwamba; ***“Transparency is the key***

to good governancy, and e – governance is the only effective way of transparent governance”

Kwa tafsiri isiyo rasmi anachosema Modi ni kwamba; **“Uwazi ni ufunguo wa utawala bora, na utawala mtandao ndiyo njia mwafaka ya utawala wa wazi”**

Mheshimiwa Spika, kutokana na umuhimu huo, Serikali ilianzisha rasmi Wakala wa Serikali Mtandao (e-Government Agency) Mwaka 2012 na kuipa majukumu ya kuratibu, kusimamia na kukuza utekelezaji wa Serikali Mtandao katika Taasisi za Umma kwa lengo la kuhakikisha zinatumia TEHAMA ili kuongeza ufanisi, uwajibikaji na kuboresha utoaji wa huduma kwa Wananchi kwa haraka na ubora.

Katika kipindi cha miaka minne tangu kuanzishwa kwake, e-GA imeonesha mafanikio makubwa, ambayo ni pamoja na kupunguza gharama za uwekezaji na uendeshaji wa mifumo na miundombinu ya TEHAMA. Hatua hiyo, imeokoa fedha nyingi ambazo Serikali ingelipa kwa Wakandarasi ili kupata leseni za kuendesha na kutumia mifumo hiyo.

Kwa mfano; katika kipindi hicho e-GA imeweza kuokoa takribani **Tsh. Bilioni 4.7** kwa kusanifu na kutengeneza Mifumo Mitano kwa gharama ya **Tsh. Milioni 560.6**, wakati thamani halisi ya mifumo hiyo kwa bei ya soko ilikuwa **Tsh. Bilioni 5.2**

Aidha, Wakala umeweza kuziunganisha Taasisi nyingi za Umma katika Mifumo Sita (6) ambayo imesanifiwa na

kutengenezwa na Wakala hiyo. Mfano ni Mfumo wa Mawasiliano kwa Njia ya Barua Pepe (Government Mailing System - GSM) ambapo **Taasisi 166** zimeunganishwa; na Mfumo wa Huduma kwa Wateja (Help Desk System) ambapo **Taasisi 142** zimeunganishwa.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo, Wakala inakabiliwa na changamoto kadhaa ikiwemo ya uhaba wa Watumishi. Kwa sasa Wakala ina Watumishi 94 tu kati ya 326 wanaohitajika. Hali hii inasababisha mazingira magumu ya kazi, na kama si uzalendo wa Watumishi waliopo basi wangeweza kuchukuliwa na Taasisi na Makampuni binafsi yenye mazingira mazuri zaidi ya kazi.

Aidha, hakuna Sera, Sheria na mfumo mahususi wa kusimamia utekelezaji wa Serikali Mtandao hapa nchini, jambo linalosababisha Wakala na Taasisi za Serikali, kukosa nguvu ya kisheria ya kusimamia shughuli za TEHAMA kwa ufanisi unaohitajika.

(i) Mgogoro wa Kiuongozi katika la Shirika la Elimu Kibaha (SEK)

Mheshimiwa Spika, tarehe 21 Oktoba, 2016 Kamati ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, ilitembelea Shirika la Elimu Kibaha, Mkoani Pwani. Katika ziara hiyo Kamati ilikutana na Watendaji na Wafanyakazi wa Shirika la Elimu Kibaha (SEK), na kutembelea uwekezaji wa Kampuni ya Organia Ltd. Kampuni

hiyo imekodisha eneo la SEK kwa ajili ya uzalishaji wa Vifaranga wa Kuku wa Nyama na Mayai.

Wakati wa ziara Wajumbe walipata malalamiko ya Watumishi wa SEK kuhusiana na uongozi mbovu katika Taasisi hiyo. Watumishi hao walidai kwamba, Mkurugenzi amekuwa akiongoza kwa ubabe, kuna ufujaji wa mali za Shirika, na hakuna ushirikishwaji katika maamuzi ya msingi ya Shirika. Aidha, kumekuwa na ukiukwaji wa taratibu na Kanuni za Mikataba, jambo ambalo limesababisha SEK kuingia katika uwekezaji ambao hauna tija kwa Shirika na Taifa kwa ujumla.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifanikiwa kupata nakala za baadhi ya Mikataba ya ukodishaji wa maeneo ambayo Shirika la Elimu Kibaha, limeingia na Kampuni ya Organia Ltd. Kupitia Mikataba hiyo Kamati imebaini kiwango kidogo cha gharama ya ukodishaji (*rent*) wa eneo la **Plot. No. 22** lenye ukubwa wa **Hekta 105.084**. Eneo hilo limekodishwa kwa kipindi cha miaka 33 kwa malipo ya pamoja ya **Dola za Marekani 21,016.8**. Hii ni sawa na Hekta moja kukodishwa kwa Dola za Marekani 200 katika kipindi chote cha miaka 33 (Dola za Marekani 6.06 kwa Mwaka kwa Hekta moja).

Mkataba mwingine ni ukodishaji wa eneo la **Hekta 87.23** lenye Mradi wa kuzalisha Kuku wa Nyama na Mayai, uliokuwa chini ya Shirika la Elimu Kibaha. Eneo na mali hizo vimekodishwa

kwa kipindi cha **miaka 25** kwa thamani ya **Dola za Marekani 60,000** tu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaelewa Ofisi ya Rais – TAMISEMI inafahamu jambo hili, na imechukua hatua kadhaa ikiwa ni pamoja na kuiandikia Mamlaka ya Uteuzi na kupendekeza hatua za kuchukuliwa dhidi ya Mkurugenzi wa SEK. Hata hivyo, inapenda kutahadharisha kwamba, jambo hili ni la muda mrefu, na kadri linavyoachwa bila kuchukuliwa hatua, linatoa mwanya wa mgogoro wa Watumishi kuendelea, pamoja na mali za SEK kuendelea kufujwa.

Kwa mantiki hiyo, Kamati inashauri Bunge liitake Serikali kuchukua hatua za haraka kuhusiana na mgogoro wa kiuongozi uliopo, ikiwa ni pamoja na Mkurugenzi kukaa pembeni ili kupisha uchunguzi wa kina. Aidha, Mikataba ambayo SEK imeingia na Mwekezaji (Kampuni ya Organia) ipitiwe upya ili kujiridisha iwapo ina tija kwa Shirika hilo na Serikali kwa ujumla.

(j) Mfuko wa Pensheni wa LAFP

Mheshimiwa Spika, LAFP ni miongoni mwa Mifuko ya Hifadhi ya Jamii ambayo inafanya vizuri nchini. Mfuko huu una historia ndefu sana tangu Mwaka 1944, wakati wa Serikali ya kikoloni

ya Tanganyika ambapo ulihudumia Wafanyakazi wa ngazi ya chini kama vile Maakida na Makarani kwa kuwawekea akiba. Mfuko huo uliendelea na maboresho hadi sasa ambapo unahudumia Watumishi wa Umma na Sekta Binafsi

Mfuko huu umekuwa ukijiendesha kiushindani jambo ambalo limeufanya ukue na kuongeza Wanachama kila mwaka. Kwa mfano; katika kipindi cha miaka mitatu 2014, 2015 na 2016 idadi ya Wanachama iliongezeka kwa wastani wa Asilimia 15.41. Hadi kufikia Juni, 2016, Mfuko ulikuwa na jumla ya Wanachama **166,220**. Vilevile, katika kipindi hicho uwezo wa Mfuko kukusanya michango uliongezeka kwa wastani wa asilimia 32.8 kutoka **shilingi bilioni 159.22** Mwaka 2014/15 hadi kufikia **shilingi bilioni 279.1** katika Mwaka 2015/16.

Aidha, katika kipindi hicho LAPF ilitekeleza jukumu lake la msingi ambalo ni kulipa mafao kwa Wanachama wake, ambapo Mfuko ulilipa mafao kwa Wanachama 19,648 yenye thamani ya **shilingi bilioni 274.49**.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa uwekezaji hadi Juni, 2016 LAPF ilikuwa imewekeza jumla ya **shilingi trilioni 1.13**, katika Vitega Uchumi mbalimbali, huku asilimia 44 ya uwekezaji huo ikielezwa katika Dhamana za Serikali. Kamati ilivutiwa na uwekezaji wa LAPF unatekelezwa kwa ubia na Manispaa ya Morogoro, katika ujenzi wa Stendi ya Mabasi ya Kisasa katika

eneo la Msamvu. Mradi huu ambao umegharimu **shilingi bilioni 24** ulikamilika Oktoba, 2016 na sasa kituo hicho kinatumika.

Kamati inashauri Mfuko kuangalia uwezekano wa kupanua uwekezaji wa aina hiyo katika Halmashauri nyingine nchini, ili kusaidia kuboresha mazingira ya huduma za Usafiri kwa Wananchi, kwani miradi ya aina hiyo inagusa moja kwa moja Wananchi wa maeneo husika.

Miradi mingine ambayo Mfuko umewekeza na ambayo inagusa jamii moja kwa moja, ni pamoja na jengo la Bunge Dodoma, Chuo cha Serikali za Mitaa Hombolo, na Chuo Kikuu cha Dodoma.

Mheshimiwa Spika, Kamati inatambua juu ya mchakato wa Mifuko ya Hifadhi ya Jamii, kuangalia uwezekano wa kuwekeza katika sekta ya Viwanda, ikiwa ni mwitikio wa ushauri wa Mheshimiwa Rais, Dkt. John Pombe Magufuli. Wazo hilo ni zuri, hata hivyo, Kamati inashauri Serikali kuhakikisha inasimamia kikamilifu uwekezaji unaotekelezwa na Mifuko ya Hifadhi nchini, kwa kutumia fedha za wanachama kwa lengo la kuhakikisha zinakuwa salama.

**(k) Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka Dar es Salaam
(DART)**

Mheshimiwa Spika, Tarehe 25 Januari, 2017 Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Dkt. John Pombe Magufuli, alizindua rasmi Mradi wa Mabasi Yaendayo Haraka Jijini Dar es Salaam (DART), na kuifanya Tanzania kuwa nchi ya Tatu kutekeleza mradi wa aina hii Barani Afrika, baada ya Afrika Kusini na Morocco.

Mradi huu umelenga kupunguza au kutatua kabisa kero za usafiri Jijini Dar es Salaam, ambazo zinasababishwa na; ongezeko kubwa la idadi ya Wakazi, kupanuka haraka kwa Jiji, uchakavu na upungufu wa Miundombinu iliyopo, pamoja na kukosa ubora kwa huduma ya usafiri ambayo inatolewa na Sekta binafsi kwa muda mrefu.

Mradi huu utatekelezwa kwa Awamu Sita (6) ambapo barabara zenye jumla ya kilomita 130.3 zitajengwa kwenye njia kuu zote za Jiji la Dar es Salaam, ambazo ni Morogoro, Kilwa, Nyerere, Alli Hassan Mwinyi na Bagamoyo. Awamu ya Kwanza ya mradi imekamilika ikiwa na barabara zenye urefu wa Kilomita 20.9.

Mheshimiwa Spika, huduma ya Mabasi yaendayo Haraka ilianza kutolewa tarehe 10 Mei, 2016 ambapo inakadiriwa Wananchi kati ya 120,000 hadi 150,000 wanatumia huduma hii

kwa siku. Kuanza kwa mradi huu ni sehemu ya mafanikio ambayo Kamati inajivunia kwani Wajumbe walikuwa bega kwa bega na Serikali katika kuhakikisha mradi huu unaanza.

Kuanza kwa huduma hii kumekuwa na mafanikio kadhaa kwa Wakazi wa Jiji la Dar es Salaam ikiwa ni pamoja na; kupunguza msongamano wa Magari barabarani, kupunguza gharama za usafiri hasa kwa matumizi ya gari binafsi, kutoa ajira kwa zaidi ya watu 900; fursa za kibiashara kama vile maegesho ya magari na mazingira rafiki kwa Walemavu, Wazee na Wanafunzi.

Mheshimiwa Spika, licha ya mafanikio hayo, Mradi umekuwa ukikabiliwa na changamoto kadhaa zikiwemo Wafanyabiashara Ndogondogo (Wamachinga) kuendesha biashara zao katika barabara na vituo vya Mabasi; na Watumiaji wengine wa barabara kutoheshimu miundombinu ya DART. Mfano; ni waendesha Pikipiki, Baiskeli, Magari na hasa Daladala ambao wamekuwa wakivamia barabara za DART, jambo ambalo mara nyingine limekuwa likisababisha ajali.

Vilevile, kwa kutambua umuhimu wa mradi huu na changamoto za usafiri katika maeneo ya jiji yaliyobaki, Kamati inashauri Serikali kuongeza jitihada katika kutekelezaji Awamu Tano zilizosalia ili kuwezesha Wakazi wa maeneo mengine ya Dar es Salaam kunufaika na huduma hii ya usafiri. Aidha, utekelezaji wa mradi huu una manufaa makubwa kwa ustawi

wa jiji la Dar es Salaam na Taifa kwa ujumla kwani shughuli za kiuchumi katika jijini hili, zina mchango wa moja kwa moja katika uchumi wa Taifa letu.

SEHEMU YA TATU

3.0 MAONI NA MAPENDEKEZO

3.1 Maoni

Mheshimiwa Spika, yafuatayo ni maoni ya Kamati kuhusiana na shughuli ilizotekeleza katika kipindi chote cha mwaka mmoja, ambayo yanabainisha mtazamo wa kile kilichojiri wakati Kamati ikitimiza majukumu yake. Maoni hayo ni haya yafuatayo:-

(a) Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora;

- i. **Mheshimiwa Spika**, hatua za Serikali kuimarisha utendaji wa TAKUKURU, zimeanza kuonesha mafanikio, kwani Taasisi hiyo imeanza kuchukua hatua dhidi ya Watuhumiwa wa rushwa, na imeanzisha Kitengo cha Ufuatiliaji na Urejeshaji wa Fedha/Mali za Umma kutoka kwa Watuhumiwa (**Asset Tracing and Recovery**). Aidha, iko katika mchakato wa kuanzisha Maabara ya Utambuzi (**Forensic Laboratory**) ili kusaidia kuongeza ufanisi wa kiutendaji.
- ii. Kushindwa kwa baadhi ya Halmashauri nchini kusimamia kikamilifu utekelezaji wa Mpango wa TASAF wa Kunusuru Kaya Maskini, umesababisha baadhi ya Kaya zisizo na sifa kunufaika na mpango huo.

- iii. Hatua ya TASAF kuhakiki na kubaini Kaya 55,692 zisizo na sifa ambazo zilikuwa zinanufaika na Mpango wa ruzuku kwa Kaya maskini na kuziondoa katika utaratibu huo, imeokoa fedha nyingi ambazo zilikuwa hazifiki kwa walengwa. Aidha, hatua hiyo itatoa fursa kwa Kaya maskini zilizokuwa nje ya Mpango kuanza kunufaika.
- iv. Ufinyu wa Bajeti inayotengwa kwa ajili ya Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi wa Umma, pamoja na mapungufu ya kisheria, vinaathiri utendaji wa Taasisi hiyo na hivyo kuzorotesha ufuatiliaji wa zoezi la ujazaji wa Fomu za maadili kwa Viongozi wa Umma;
- v. Kukamilika kwa Ofisi ya Ushauri wa Mafuta na Gesi, kutaiwezesha kutoa ushauri wa kitaalam kwa Serikali juu ya kuzingatia Utawala Bora katika usimamizi wa raslimali za Gesi na Mafuta nchini;
- vi. Kukosekana kwa Mfumo Shirikishi na endelevu wa Uhakiki wa Taarifa za Watumishi wa Umma, kumesababisha kuwepo kwa kundi la Watumishi hewa, pamoja kuchangia ongezeko la vitendo vya ubadhilifu na rushwa;
- vii. Hatua ya baadhi ya Watendaji wa Serikali kutozingatia Sheria, Kanuni, Miongozo na Taratibu zilizopo katika utendaji wao, kunatia doa uzingatiwaji wa dhana ya utawala bora nchini;
- viii. Ukosefu wa Sheria mahususi inayosimamia utekelezaji wa Serikali Mtandao (e-GA) unazinyima Taasisi za Serikali nguvu

ya kusimamia shughuli za TEHAMA katika utendaji wa kiufanisi unaohitajika.

(b) Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa;

- i. Kuchelewa kwa fedha za Miradi ya Maendeleo katika robo ya kwanza ya Mwaka wa Fedha, kumeathiri utekelezaji wa Miradi mingi ya maendeleo;
- ii. Kukosekana kwa sheria inayosimamia Agizo la kuzitaka Halmashauri nchini kutenga Asilimia Kumi (10%) ya mapato ya ndani kwa ajili ya kusaidia Vijana na Wanawake, kumesababisha utekelezaji wa agizo hilo kusuasua;
- iii. Uchache na ubovu wa miundombinu muhimu ya kielimu, kama vile Vyumba vya Madarasa, Ofisi za Walimu, Matundu ya Vyoo na Nyumba za Walimu, unaathiri jitihada za Serikali za kutoa elimu bora na bila malipo;
- iv. Mfuko wa Pensheni wa LAPF, uongeze uwekezaji katika miradi yenye uhitaji mkubwa katika jamii na ambayo inagusa Wananchi moja kwa moja. Mfano; ni ujenzi wa Vituo vya Mabasi ambao LAPF imeanza kutekeleza kwa ushirikiano na Halmashauri za Manispaa nchini;

- v. Mgogoro wa kiuongozi katika Shirika la Elimu Kibaha (SEK), umekuwa na athari za kiutendaji, ufujaji wa mali za Shirika na uwekezaji usio na tija kwa Shirika;
- vi. Hatua ya Serikali kuondoa ukusanyaji wa Kodi ya Majengo (*propert tax*) katika Halmashauri nchini, kumepunguza kwa kiasi kikubwa mapato ya Halmashauri na hivyo kuathiri utendaji wake;
- vii. Matumizi ya mfumo wa kielektroniki katika ukusanyaji wa mapato yamesaidia Halmashauri nyingi nchini kuongeza mapato na kuziba mianya ya upotevu kwa njia ya rushwa na ubadhilifu;
- viii. Kusuasua kwa fedha za bajeti zilizotengwa kwa ajili ya Tume ya Utumishi wa Walimu (TSC), kumeathiri utendaji wa chombo hicho ikiwa ni pamoja na kushindwa kufungua ofisi katika Wilaya nchini kwa lengo la kufikisha huduma kwa Walimu;
- ix. Kuanza kwa huduma ya usafiri ya Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka Jijini Dar es Salaam (DART), kumesaidia kupunguza adha ya usafiri kwa Wakazi wa Dar es Salaam;

3.2 Mapendekezo

Mheshimiwa Spika, baada ya kuanisha maoni ya Kamati, naomba sasa nijielekeze katika mapendekezo ya Kamati ambayo yamezingatia kwa sehemu kubwa matokeo ya uchambuzi wa shughuli zilizotekelezwa katika kipindi chote cha mwaka mmoja, kama ifuatavyo:-

3.2.1 **Utendaji wa Taasisi ya Kupambana na Kuzuia Rushwa (TAKUKURU) na hali ya rushwa nchini;**

KWA KUWA, hatua zinazochukuliwa na Serikali ili kuimarisha utendaji wa TAKUKURU zimeanza kuonesha matunda kwa kupunguza vitendo vya rushwa nchini;

NA KWA KUWA, Taasisi hiyo imeongeza uchunguzi, kuchukua hatua dhidi ya Watuhumiwa wa rushwa na kuokoa fedha za Umma kwa kutumia Kitengo cha Ufuatiliaji na Urejeshaji wa Fedha/Mali za Umma kutoka kwa Watuhumiwa (***Asset Tracing and Recovery***);

KWA HIYO BASI, Kamati inapendekeza Serikali iendelee kuiwezesha TAKUKURU kuimarisha utendaji wake ikiwa ni pamoja na kukamilisha mchakato wa kuanzisha Maabara ya Utambuzi (***Forensic Laboratory***) ili kusaidia kuongeza ufanisi wa kiuchunguzi.

3.2.2 **Maboresho ya Mpango wa TASAF wa kunusuru Kaya Maskini nchini;**

KWA KUWA, Mpango wa TASAF wa Kunusuru Kaya maskini nchini umeonesha mafanikio makubwa, licha ya kasoro kadhaa zinatokana na baadhi ya Watendaji wa Halmashauri wanaohusika kukosa uwazi na uadilifu katika uwajibikaji wao;

NA KWA KUWA, hali hiyo imesababisha uhakiki uliofanywa na TASAF Mwaka 2016 kubaini jumla ya Kaya **55,692** ambazo zilikuwa zinanufaika na Mpango wa Kunusuru Kaya Maskini bila kuwa na sifa stahiki;

KWA HIYO BASI, Kamati inaishauri Serikali kuimarisha uwezo wa Halmashauri katika kusimamia miradi ya TASAF ili itekelezwe kikamilifu na ufanisi. Aidha, iimarishe mifumo ya kuwatambua Walengwa wa Mpango wa Kunusuru Kaya Maskini ili kuzuia Kaya zisizo na sifa kunufaika.

3.2.3 **Tathmini ya ujazaji wa Fomu za Maadili ya Viongozi wa Umma;**

KWA KUWA, Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi nchini inashindwa kutekeleza majukumu yake kikamilifu kutokana na ufinyu wa bajeti;

NA KWA KUWA, hali hiyo imeathiri zoezi la kutembelea Viongozi wa Umma waliojaza Fomu za Maadili kwa lengo la kukagua ili kujiridhisha iwapo walitoa taarifa sahihi;

KWA HIVYO BASI; Kamati inashauri Bunge liitake Serikali kuiwezesha Sekretarieti hii kifedha ili iweze kusimamia kikamilifu masharti ya Sheria ya Maadili kwa Viongozi wa Umma.

3.2.4 **Ofisi ya Rais ya Ushauri wa Mafuta na Gesi**

KWA KUWA, Sekta ya Mafuta na Gesi ni mpya nchini na uvunaji wa raslimali hizo ndiyo utachangia kwa sehemu kubwa kuiwezesha nchi yetu kuingia katika Uchumi wa Kati ifikapo mwaka 2025;

NA KWA KUWA, Wananchi hawana elimu ya kutosha kuhusiana na uvunaji na usimamizi wa raslimali hizo, jambo ambalo limefanya wawe na mashaka kwamba, huenda raslimali hizo zisinufaishe kikamilifu Taifa kama ilivyo kwa Sekta ya madini;

KWA HIYO BASI, Kamati inashauri Serikali ikamilishe Muundo wa Ofisi ya Rais ya Ushauri wa Mafuta na Gesi, ili iweze kutekeleza majukumu yake kikamilifu ambayo ni pamoja na kutoa elimu na taarifa kwa Wananchi kwa kila hatua inayoendelea katika

utafiti wa Mafuta na uzalishaji wa Gesi Asilia. Aidha, Ofisi hii inatarajiwa kutoa ushauri wa kitaalam wa namna utawala bora unavyoweza kuifanya Serikali isimamie raslimali hizi kwa ajili ya maendeleo endelevu ya Taifa letu na kunufaisha vizazi vya sasa na vijavyo.

3.2.5 **Ujenzi wa Majengo ya Ofisi za Serikali;**

KWA KUWA, Kamati ilibaini kwamba, Taasisi na Idara nyingi za Ofisi ya Rais, hazina majengo ya ofisi na hivyo kulazimika kupanga kwa Watu binafsi au Taasisi nyingine za Umma kwa gharama kubwa, au kuwa katika majengo yasiyoendana na hadhi ya Ofisi hizo;

NA KWA KUWA, hali hiyo imesababisha Taasisi na Idara hizo kutumia gharama kubwa kwa ajili ya kodi ya pango, fedha ambazo zingeweza kuchangia katika ujenzi wa majengo ya Serikali, yatakayokuwa na hadhi;

KWA HIYO, BASI, Kamati inaishauri Serikali kuzisaidia Taasisi na Idara hizo kupata majengo yake, ili kuepusha gharama kubwa zinazotumika kulipa kodi ya pango, na pia kuziwezesha kuwa na ofisi zenye hadhi. Aidha, ni vyema Serikali ikatumia fursa ya Mpango wa kuhamia Dodoma, kutafuta maeneo na kuzijengea Taasisi hizo majengo yake.

3.2.6 **Halmashauri kutenga Asilimia Kumi (10%) ya mapato ya Ndani kwa ajili ya kuwezesha Vijana na Wanawake**

KWA KUWA, Halmashauri nyingi zimebainika kutotenga kikamilifu Asilimia Kumi (10) ya mapato yake ya ndani kwa ajili ya kuwezesha kiuchumi Vijana na Wanawake;

NA KWA KUWA, hatua hiyo inachangia Vijana na Wanawake waendeleo kukosa mitaji na uwezo wa kutekeleza shughuli zao za kiuchumi ili waweze kujikwamua na umaskini;

KWA HIYO BASI, Kamati inapendekeza Bunge lako Tukufu kuitaka Serikali kuandaa na kuwasilisha Bungeni, Muswada wa Sheria ambao utaweka masharti ya usimamizi wa agizo hilo, ili Vijana na Wanawake waweze kunufaika na utaratibu huo na hivyo kujikwamua kiuchumi.

3.2.7 **Tume ya Utumishi wa Walimu (TSC);**

KWA KUWA, Tume ya Utumishi wa Walimu imeanza kazi kwa kusuasua kutokana na uhaba wa fedha za bajeti iliyotengwa katika mwaka huu wa fedha, na mapungufu katika sheria iliyoianzisha;

NA KWA KUWA, hali hiyo inasababisha Tume hiyo kushindwa kushughulikia kikamilifu changamoto zinazowakabili Walimu

wa Shule za Msingi na Sekondari nchini na kusababisha kuendelea kuporomoka kwa elimu nchini,

KWA HIYO BASI, Kamati inashauri Serikali kuipatia Tume fedha za kutosha na kuifanyia marekebisho Sheria iliyoianzisha ili kuondoa kasoro zilizopo na hivyo kuiwezesha kushughulikia kero za Walimu, ili waweze kutimiza majukumu yao katika mazingira mazuri.

3.2.8 **Utoaji wa Elimu bila Malipo;**

KWA KUWA, Mpango wa Serikali wa kutoa elimu ya Msingi hadi Kidato cha Nne bila malipo, umewezesha kuwepo na ongezeko kubwa la Wanafunzi;

NA KWA KUWA, ongezeko hilo limezalisha changamoto za utoaji wa elimu bora kutokana na upungufu wa Miundombinu ya Kielimu kama vile Madarasa, Nyumba za Walimu, Matundu ya Vyoo, pamoja na upungufu wa Walimu;

KWA HIYO BASI, Kamati inaishauri Serikali kutafutia ufumbuzi changamoto hizo, ikiwa ni pamoja na kuajiri Walimu zaidi, kulipa madeni na kuboresha maslahi kwa waliopo, ili kunusuru kiwango cha elimu kisiendeleo kuporomoka.

3.2.9 **Mgogoro wa Kiungozi katika Shirika la Elimu Kibaha (SEK)**

KWA KUWA, imebainika uwepo kwa Mgogoro wa Kiuongozi katika Shirika la Elimu Kibaha, unaodaiwa kusababishwa na Mkurugenzi Mkuu,

NA KWA KUWA, mgogoro huo umesababisha hali ya kutoelewana baina ya Watumishi na uongozi wa shirika, na hivyo kuzorotesha utendaji wa Shirika kiasi cha kuathiri utekelezaji wa malengo ya kuanzishwa kwa Shirika hilo;

KWA HIYO BASI, Kamati inashauri Serikali kupitia mamlaka ya uteuzi kushughulikia mgogoro huo kwa kumsimamisha Mkurugenzi ili apishe uchunguzi, kuchunguza na kuchukua hatua stahiki kwa kasoro zitakazobainika. Aidha, Serikali ipitie upya Mikataba ya uwekezaji ambayo Shirika limeingia na Kampuni ya Organia, ili kuona iwapo ina tija kwa Shirika na Taifa kwa ujumla.

3.2.10 **Mradi wa Mabasi yaendayo Haraka Jijini Dar es Salaam (DART)**

KWA KUWA, Awamu ya kwanza ya Mradi wa Mabasi Yaendayo Haraka Jijini Dar es Salaam (DART), ilianza kutoa huduma ya usafiri mwezi Mei, 2016 kwa Wakazi wa Jiji la Dar es Salaam, na kuzinduliwa rasmi na Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, tarehe 25 Januari, 2017;

NA KWA KUWA, huduma hiyo ya usafiri wa DART imeonesha mafanikio makubwa kwa kupunguza adha ya usafiri iliyokuwa ikiwakabili Wakazi wa Jiji la Dar es Salaam,

KWA HIYO BASI, Kamati inapendekeza Serikali iharakishe utekelezaji wa Awamu za mradi zilizosalia ili kuendelea kuboresha huduma ya usafiri kwa Wakazi wa jiji la Dar es Salaam. Aidha, ni dhahiri shahiri kwamba, mradi huo utakapokamilika utasaidia kuondoa au kupunguza kwa kiwango kikubwa kero ya foleni katika jiji la Dar es Salaam.

3.2.11 **Ufinyu wa Bajeti ya Matumizi Mengineyo kwa Mwaka wa Fedha 2016/2017;**

KWA KUWA, kwa kuwa imebainika kuwepo wa ufinyu wa bajeti ya Matumizi Mengineyo katika Mwaka wa Fedha 2016/2017 na fedha kidogo iliyopo imekuwa haipatikani kikamilifu;

NA KWA KUWA, ufinyu huo umeathiri kwa kiwango kikubwa utekelezaji wa majukumu ya kiofisi pamoja na kupunguza motisha kwa Watumishi,

KWA HIYO BASI, Kamati inapendekeza Serikali iongeze fedha za matumizi ya kawaida, ili kuwezesha Ofisi zake kutekeleza majukumu yake kikamilifu. Aidha, kiasi cha fedha

kinachoidhinishwa kwenye bajeti kitolewe kikamilifu na kwa wakati ili kutoathiri utekelezaji wa shughuli zilizokusudiwa.

SEHEMU YA NNE

4.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, napenda kutumia fursa hii kulithibitishia Bunge lako Tukufu, kwamba Kamati ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, itaendelea kutekeleza kikamilifu jukumu la kuisimamia na kuishauri Serikali, kupitia Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) na Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora. Lengo ni kuhakikisha, Serikali inatimiza kikamilifu na kwa tija, mipango ya kuwaletea maendeleo Wananchi na Taifa letu kwa ujumla, huku ikizingatia sheria na dhana ya utawala bora.

Mheshimiwa Spika, nitoe shukrani za dhati kabisa kwa Mhe. Angellah Kairuki, (MB) – Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Menejementi ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora, Mhe. George Simbachawene, (MB) - Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, na Mhe. Suleiman Jafo, (MB) – Naibu Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, kwa kushirikiana vyema na Kamati katika kipindi chote cha utekelezaji wa majukumu yake. Nikiri kwamba, ushirikiano wao huo uliwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi wa hali ya juu.

Aidha, niwashukuru Watendaji wote wa Ofisi ya Rais, wakiongozwa na Ndg. Peter Ilomo - Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais Ikulu, Dkt. Laurean Ndumbaro - Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma, na Mhandisi Mussa Iyombe - Katibu Mkuu, Ofisi ya Rais - TAMISEMI, kwa namna walivyokuwa tayari wakati wote kuratibu shughuli za Kamati pale ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake. Ni matumaini yangu kwamba, wataendelea kuonesha uwajibikaji wa aina hii wakati wote wa utumishi wao, kwa lengo la kuhakikisha Kamati inatoa mchango wake katika ujenzi wa Taifa letu.

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee napenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, kwa mchango wao adhimu katika shughuli za Kamati, kwa kipindi hiki cha mwaka mmoja. Ni dhahiri shahiri kwamba, bila ushirikiano wao Kamati isingeweza kufikia hatua hii ya mafanikio. Kwa heshima kubwa naomba niwatambue kwa majina yao kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Jasson Samson Rweikiza, (Mb),
2. Mhe. Dkt. Pudenciana Kikwembe, (Mb),
3. Mhe. George Malima Lubeleje(Mb),
4. Mhe. Mwanne Ismail Mchemba(Mb),
5. Mhe. Ruth Hiyob Mollel(Mb),
6. Mhe. Hamad Salim Maalim(Mb),

7. Mhe. Halima Ali Mohammed(Mb),
8. Mhe. Khamis Ali Vuai(Mb),
9. Mhe. Mwatum Dau Haji(Mb),
10. Mhe. Angelina Adam Malembeka(Mb),
11. Mhe. Ahmed Juma Ngwali(Mb),
12. Mhe. Khalifa Mohammed Issa(Mb)
13. Mhe. Waitara Mwita Mwikwabe (Mb),
14. Mhe. Saada Mkuya Salum (Mb),
15. Mhe. Margaret Simwanza Sitta(Mb),
16. Mhe. Esther Alexander Mahawe(Mb),
17. Mhe. Innocent Sebba Bilakwate(Mb),
18. Mhe. Zachariah Paulo Issaay (Mb),
19. Mhe. Salum Khamis Salum(Mb),
20. Mhe. Josephine Tabitha Chagula(Mb),
21. Mhe. Venance Methusela Mwamoto(Mb),
22. Mhe. Maida Hamad Abdallah (Mb),
23. Mhe. Mariam Ditopile Mzuzuri(Mb),
24. Mhe. Hussein Ibrahim Makungu(Mb),
25. Mhe. Hamoud Abuu Jumaa(Mb),
26. Mhe. Saed Kubenea (Mb).

Mheshimiwa Spika, napenda kutoa shukrani za dhati kwa Watumishi wa Bunge, wakiongozwa na Dkt. Thomas D. Kashililah, Katibu wa Bunge, kwa ushirikiano wao kwa Kamati katika kipindi chote cha utekelezaji wa majukumu yake.

Vilevile, namshukuru Ndg. Athuman Hussein, Mkurugenzi wa Idara ya Kamati za Bunge, na Ndg. Angelina Sanga, Mkurugenzi Msaidizi wa Idara ya Kamati, Sehemu ya Mambo ya Jumla, kwa usimamizi mzuri wa Shughuli za Kamati, na hivyo kuiwezesha Kamati kutimiza kazi zake ipasavyo.

Mwisho lakini si kwa umuhimu wake, napenda kuwatambua na kuwashukuru Makatibu wa Kamati ya Utawala na Serikali za Mitaa, Ndg. Chacha Timasi Nyakega, Ndg. Victor Leonard Mhagama na Ndg. Eunike Donati Shirima wakisaidiwa na Ndg. Mariam Ally, ambao wamekuwa msaada mkubwa sana kwa Kamati katika kutekeleza shughuli zake hadi wakati huu inapowasilisha Taarifa yake.

Mheshimiwa Spika, baada ya kueleza kwa kina Shughuli zilizotekelezwa na Kamati, uchambuzi wa matokeo ya utekelezaji wa shughuli hizo, maoni na mapendekezo, naomba kutoa hoja kwamba, Bunge lako Tukufu sasa liipokee na kuikubali Taarifa ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala na Serikali za Mitaa, pamoja na Maoni na Mapendekezo yaliyomo katika Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

Mhe. Jasson Samson Rweikiza, Mb

Mwenyekiti

**Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Utawala
na Serikali za Mitaa**

03 Februari, 2017